

(อม.๓๕)

คำพิพากษาชั้นวินิจฉัยอุทธรณ์

คดีหมายเลขดำที่ อม.อธ. ๙/๒๕๖๕

คดีหมายเลขแดงที่ อม.อธ. ๗/๒๕๖๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลฎีกา

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง { คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โจทก์
นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑
นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒ จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์อุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕ องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์ รับวันที่ ๒๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็น ประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย กล่าวคือ

(๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่างกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา มาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ที่จำเลยที่ ๒ กับคณะ รวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐) ที่ นายประสิทธิ์ โปธสฺรณ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ที่ นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะ เป็นผู้เสนอ ได้เสนอร่าง พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญไว้ด้วย เมื่อเอกสารดังกล่าวไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและสถิติ ๑ สำนักงานการประชุม นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน ได้มอบหมายให้ นางนงค์เยาว์ ประพัฒน์ นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม แจ้งผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เห็นควรนำเสนอ เลขานุการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตนุญจระเบียบวระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับสถิติ โดยเสนอบันทึกข้อความผ่าน นายศิริโรจน์ นายศิริโรจน์ จึงทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขานุการรัฐสภา เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตนุญจระเบียบวระการประชุมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... รวม ๓ ฉบับ เพื่อให้รัฐสภาพิจารณา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อในบันทึกข้อความดังกล่าวแล้วส่งไปยัง นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขานุการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขานุการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณนิภา เกษียนสั่งว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตนุญจวระร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณา

กำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจาก นางพรณิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และ นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจาก นายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งเรื่องไปยังจำเลยที่ ๑ โดยหน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับไว้เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาตดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานมายัง นายศิริโรจน์ ว่า จำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ มิได้มีการเสนอยุติคดีขึ้นใหม่ และมิได้มีการรับรองยุติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยจำเลยที่ ๒ สั่งให้ นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แล้วนำร่างเดิมกลับคืนไป ทั้งที่มีได้เสนอยุติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้ นายอนาวิน นำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มี นางบุษกร นายเอรวัตร นายศิริโรจน์ และ นางนงค์เยาว์ อยู่ด้วย ร่างฉบับใหม่ก็นำมาสืบเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่แนบมาพร้อมกันด้วย โดยร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม กล่าวคือ มีการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามีได้ มีผลให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้น นางนงค์เยาว์ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้ว เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุ

ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์ เกษียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่อยกข้อบัญญัติให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แต่ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุมและเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบยุติที่จำเลยที่ ๒ ได้เปลี่ยนร่างใหม่และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเกษียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งในการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณาทั้งที่ร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างในหลักการที่เป็นสาระสำคัญซึ่งมิได้เสนอไว้ในญัตติเดิม ไม่อาจนำร่างมาสับเปลี่ยนได้ ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๑ ไม่อาจบรรจุร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ การบรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุม ทำให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓

(๒) ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนเพียงแต่เรียก นางบุษกร มาหาที่ห้องทำงาน ไม่ได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่ หากตรวจสอบก็จะพบว่ามิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย แต่เป็นการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการให้แก้ไข นอกจากนี้ ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้สั่งการในบันทึกข้อความ

ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิมได้ หรือจะถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาไม่ได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาต ในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่กลับมีการใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการ และพิจารณา ในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่ในการพิจารณา ของที่ประชุมรัฐสภา จึงเป็นการใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเสนอโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง

(๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่ นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติ กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอาที่กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบ กำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่ นายสุรชัย เสนอ โดยจำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติ ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง

มีผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ และมี นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภานั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกวุฒิสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณา ของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณา วาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไต่สวนแล้วมีความวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงาน เครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบ และสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลา ให้สมาชิกวุฒิสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ การกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่มีสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจ ใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุม เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ออกจากตำแหน่ง ส่วนความผิดทางอาญาอัยการสูงสุดเห็นว่า รายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุด และคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องคดีนี้เอง

เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาแล้ว พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์พิเคราะห์คำฟ้องและเอกสารประกอบคำฟ้อง คำให้การ สำนวนการไต่สวนของโจทก์ พยานหลักฐานที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไต่สวน ตลอดจนอุทธรณ์ของโจทก์และคำแก้อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้งสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลาง ในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ กำหนดให้ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย และญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้ (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม

ต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ... เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผลใช้บังคับวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้งเขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เมื่อต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก และ นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนปรากฏตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ. ๒๖ และ ล. ๖ ถึง ล. ๘ มีใจความว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภายื่นหนังสือเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว ซึ่งตามฟ้องโจทก์เป็นกรณีฉบับที่หนึ่ง ยื่นโดยจำเลยที่ ๒ และคณะมีจำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (ผู้เสนอหลัก) เสนอจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภา ญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผลระบุหลักการว่า แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) และเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน กับมีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ

ระบุในข้อ ๒.๑ ว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามเอกสารหมายเลข ๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือพร้อมเอกสารดังกล่าวที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ต่อมา นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ ทำบันทึกข้อความที่ ๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ในรัฐสภาขณะนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับยุติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๘ จากนั้น นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภาอ้างถึงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป มี นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุมลงชื่อทำบันทึกข้อความแล้วส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนสั่งว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖

เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจาก นางพรณิภา แล้วส่งต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายประสพ บุษราคม เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจาก นายนิคม แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา ตามสำเนาบันทึกข้อความ เอกสารหมายเลข จ. ๒๑ ต่อมาจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้ นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่ มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม นายอนาวิน ประสานงานกับ นายเอรวัตร อุ๋นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้อง นายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง นายเอรวัตร ประสานงานไปยัง นายศิริโรจน์ จากนั้น นายอนาวิน นำร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้ นายศิริโรจน์ โดยมีการคืนร่างเดิมไป นายศิริโรจน์ มอบให้ นางนงค์เยาว์ ตรวจดูเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ ตรวจดูแล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จำเลยที่ ๑ ทราบว่า มีการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม และได้เก็ยขึ้นส่งในบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ. ๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่นี้มีได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณเพื่อลงรับใหม่ และได้ผ่าน นางพรณิภา นายนิคม และ นายประสพ ต่อมาการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นการประชุมวาระที่หนึ่ง และดำเนินการประชุม ต่อเนื่องไปถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คนงดออกเสียง ๓๔ คน มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณา รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน สำหรับกำหนดเวลาแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติ ก็ตามข้อบังคับ” ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่า นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิป ๓ ฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่าจะใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่าเริ่มนับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อน ปรากฏว่า องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้น ก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ .... องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม” แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ. ๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า ให้เสนอคำแปรญัตติ ภายในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน และประเด็นว่า กำหนดเวลาแปรญัตติให้นับแต่วันใด ระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันที่ลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันที่ใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่วินิจฉัยเสียเองก่อนว่า ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จากนั้น จำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน มีผลให้ต้องเสนอคำแปรญัตติภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ. ๕๔ ทำให้เหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติ เพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้ นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน ต่อมามีการพิจารณาขึ้นคณะกรรมการการของรัฐสภา และการประชุมวาระที่สองตามสำเนารายงาน การประชุมร่วมกันของรัฐสภา เอกสารหมายเลข จ. ๕๕ ถึง จ. ๖๔ จากนั้น จำเลยที่ ๑ กำหนดประชุม เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันประชุม ในวาระที่สามได้มีสมาชิกรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวดิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และ นายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นคำร้องต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำครั้งนี้ ต่อมาวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖

ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาวาระที่สามและมีมติเห็นชอบร่างฯ ให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ ว่า การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ดังกล่าว เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง รับหลักการ แต่ได้นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ซึ่งมีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนากบฏขัดหรือแย้งต่อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ให้สมาชิกวุฒิสภาทราบทุกคนโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่ แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ส่วนการกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยจำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น ไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป จึงเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ. ๓๐ จากนั้น วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้อีกคำร้องหนึ่ง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญาดำเนินการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติ

หรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญาจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม มีการรวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานอีก ๒ คน แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ตามเอกสารหมาย จ. ๑๐ ถึง จ. ๑๒ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้

ในชั้นนี้ มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ที่โจทก์อุทธรณ์ข้อแรกว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ เนื่องจากการแก้ไข ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องทำเป็นญัตติใหม่ ไม่อาจสับเปลี่ยนร่างได้ ร่างฉบับใหม่ที่สับเปลี่ยน มีการใช้เลขรับหนังสือเดิมและไม่มีสมาชิกรัฐสภาเข้าชื่อเสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) ไม่มีหลักฐานยืนยันว่า ผู้เข้าชื่อเสนอญัตติได้ขอแก้ไขเพิ่มเติม ญัตติที่ตนยื่นไว้ ทั้งที่สมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงชื่อทุกคนเป็นเจ้าของญัตติ ถือเป็นเอกสิทธิเฉพาะตัวและมีความมุ่งหมายเฉพาะบุคคล จะต้องอยู่ในความรับรู้ของผู้ที่ลงลายมือชื่อไว้เดิมทุกคน ไม่ว่าการแก้ไขจะตรงตามเจตนารมณ์ของเจ้าของลายมือชื่อเดิมหรือไม่ ร่างฉบับใหม่เป็นการแก้ไขหลักการสำคัญ ที่มีผลเปลี่ยนแปลงการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาที่ครบวาระให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้ โดยมีเจตนากะทำเพื่อประโยชน์ของสมาชิกวุฒิสภาบางฝ่าย มีผลทำให้ร่างฉบับสำเนาที่สมาชิกรัฐสภา ได้รับในการประชุมวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ระเบียบวาระที่ ๕.๑ ไม่ตรงกับร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ทั้งที่ระบุเลขรับ ๒๐/๒๕๕๖ ตรงกัน จึงเป็นญัตติที่ไม่ชอบ การสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่เกิดขึ้นหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว ขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จัดทำขึ้นย้อนหลังและเป็นเท็จ การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญต่างจากการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติ และในการเสนอร่างฉบับใหม่ต้องมีร่างบทบัญญัติมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เสนอประกอบบันทึกหลักการ

และเหตุผลเพื่อให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณา จำเลยที่ ๒ มีเจตนาไม่สุจริต ปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบว่ามีการจัดทำร่างฉบับใหม่ มีเจตนารวบรัดเร่งรีบเพื่อให้มีการนำร่างฉบับใหม่มาใช้พิจารณาโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ จำเลยที่ ๑ รู้ว่าจำเลยที่ ๒ แก้อไขและสับเปลี่ยนร่างดังกล่าว กลับบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ไม่ขอถอนญัตติ หรือสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง จนนำไปสู่การลงมติวาระที่หนึ่งจนถึงวาระที่สาม โดยไม่มีการแจ้งข้อความจริงต่อรัฐสภา จำเลยทั้งสองจงใจเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาขณะนั้นสิ้นสุดลงทันทีก่อนครบวาระ เป็นการตัดสิทธิสมาชิกวุฒิสภาย้อนหลัง อันแสดงให้เห็นถึงเจตนาพิเศษเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกวุฒิสภาบางกลุ่ม ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้ว ทำให้อิทธิพลของฝ่ายการเมืองเข้ามามีบทบาทต่ออำนาจของวุฒิสภาโดยตรงและมีเจตนาให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวุฒิสภาเพื่อครอบงำให้สมาชิกวุฒิสภาตกอยู่ใต้อำนาจแห่งตน เป็นการทำลายคุณภาพโครงสร้างของรัฐสภาและหลักการถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย อันแสดงให้เห็นถึงเจตนาไม่สุจริต และมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายนั้น องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์เห็นว่า โจทก์ฟ้องโดยบรรยายพฤติการณ์ที่อ้างว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิดส่วนนี้ตามลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา รวม ๓๑๔ คน เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ผ่านการดำเนินการตามลำดับขั้นของเจ้าหน้าที่ จนกระทั่งวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา ซึ่งโจทก์อ้างว่า ก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมญัตติที่จำเลยที่ ๒ เสนอ จำเลยที่ ๒ สั่งการให้ นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ยื่นไว้และนำร่างเดิมกลับคืนไป โดยมีได้เสนอเป็นญัตติใหม่และได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภา สอดคล้องกับรายละเอียดตามสำเนารายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์ เอกสารหมาย จ. ๑๒ แต่โจทก์กลับอ้างตามอุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนหลังจาก

จำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุยุติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว โดยไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดที่บ่งชี้ว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมไปก่อนหน้านี้แล้วดังอ้าง จึงเป็นอุทธรณ์ที่ขัดแย้งกับคำฟ้องและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์ อุทธรณ์ของโจทก์ส่วนนี้ฟังไม่ขึ้น ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนก่อนจำเลยที่ ๑ เห็นชอบอนุญาตให้บรรจุยุติตามร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม ส่วนที่โจทก์อุทธรณ์ทำนองว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาและเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดโดยอ้างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ มาด้วยนั้น องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์เห็นว่า แม้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะเกี่ยวเนื่องกับการกระทำของจำเลยทั้งสองตามที่โจทก์ฟ้องเป็นคดีนี้ แต่ก็เป็นการวินิจฉัยภายหลังเกิดเหตุแล้ว และแม้ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะถือเป็นที่สุดและมีผลผูกพันกับทุกองค์กรก็ตาม แต่ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว ไม่มีประเด็นพิจารณาและวินิจฉัยถึงความรับผิดทางอาญาของบุคคลใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งรวมถึงร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และการกระทำเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภาว่าผิดไปจากรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยมีได้มุ่งหมายพิสูจนเจตนาแห่งการกระทำความผิด ทั้งมิได้มุ่งหมายให้ผู้กระทำต้องรับโทษ แตกต่างจากคดีนี้ที่เป็นคดีอาญา ซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีศาลจำต้องวินิจฉัยพยานหลักฐานและพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด อันเป็นองค์ประกอบภายนอก รวมทั้งเจตนาและเจตนาพิเศษแห่งการกระทำความผิด อันเป็นองค์ประกอบภายในของจำเลยทั้งสองด้วย โดยศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยทั้งสองนำเข้าสู่สืบ และมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาไต่สวนได้จนรับฟังโดยปราศจากข้อสงสัยว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดจริงดังที่โจทก์ฟ้อง จึงจะลงโทษจำเลยทั้งสองได้ สอดคล้องกับที่ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ให้การตามที่ปรากฏในสำเนารายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะส่วนที่เป็นคำวินิจฉัยตอนท้ายเท่านั้นที่มีผลผูกพันส่วนการให้เหตุผลเป็นน้ำหนักที่จะให้องค์กรอื่นนำไปใช้ประกอบคำวินิจฉัยเกี่ยวกับคำสั่งที่ไม่ชอบเท่านั้น ดังนี้ เมื่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยถึงองค์ประกอบความผิดตามฟ้อง จึงหาได้ผูกพันให้ศาลฎีกาจำต้องพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสองเสียทีเดียวไม่ กรณีต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานในคดีนี้ต่อไป ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนแล้ว ได้รับความจากจำเลยที่ ๒ นายดิเรก ถึงฝั่ง

สมาชิกวุฒิสภาและรองประธานคณะกรรมการการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (วิปวุฒิสภา) คนที่หนึ่ง และ นายชวลิต วิชยสุทธิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ว่า การที่จำเลยที่ ๒ และคณะยื่นร่างเดิมเพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยการรับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามหนังสือพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... และบันทึกวิเคราะหสรุปลงสาระสำคัญของร่างเอกสารหมาย จ. ๑๕ ก็เนื่องมาจากเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภาบางส่วนได้หารือร่วมกันและแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในเรื่องดังกล่าวตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติ สอดคล้องกับข้อความที่ปรากฏในสำเนาหนังสือพิมพ์แนบท้ายบันทึกปากคำของจำเลยที่ ๒ เอกสารหมาย จ. ๒๖ และสำเนาหนังสือพิมพ์เอกสารหมาย ล. ๖ ถึง ล. ๘ ที่มีการอ้างถึงหลักการให้สมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ๒๐๐ คน และไม่จำกัดวาระในการลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังครบวาระไว้ ประกอบกับเมื่อพิจารณบันทึกวิเคราะหสรุปลงสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแนบท้ายหนังสือเอกสารหมาย จ. ๑๕ ที่จำเลยที่ ๒ ยื่นประกอบในการเสนอร่างเดิมแล้ว มีระบุในข้อ ๒.๑ ว่า “สาระสำคัญของร่าง ... กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา มาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน ... รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา ให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเสนอแนวคิดและหลักการตามที่ได้มีการร่วมกันหารือและแถลงข่าวดังกล่าวเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จำเลยที่ ๒ อ้างว่าเหตุที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่าง เนื่องจากมีสมาชิกวุฒิสภา ที่ร่วมลงนามบางส่วนทักท้วงว่าร่างบกพร่องไม่เป็นไปตามที่หารือและแถลงข่าวไว้ สอดคล้องกับคำเบิกความของ นายดิเรก และ นายชวลิต รวมถึงรายงานการประชุมคณะกรรมการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ครั้งที่ ๗๖ เอกสารในสำนวนการไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญหมาย จ. ๔๙ ที่มีปรากฏการทักท้วงของสมาชิกผู้ร่วมลงชื่อเสนอร่าง จำเลยที่ ๒ ยังยืนยันว่า ได้แจ้งคณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและการแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามที่ได้หารือและแถลงข่าวแล้ว เชื่อว่าการแก้ไขสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ เกิดจากการที่ผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติ พบข้อบกพร่องของร่างเดิมและได้ทักท้วง มิได้เกิดจากการกระทำของจำเลยที่ ๒ โดยผลการ

เพื่อประโยชน์ของตนเป็นส่วนตัว และจำเลยที่ ๒ เข้าใจโดยสุจริตว่า การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว เป็นเพียงการตกเติมเนื้อความส่วนที่ขาดหายซึ่งยังอยู่ในหลักการและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของสมาชิกรัฐสภา ผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติ ส่วนการที่จำเลยที่ ๒ เสนอร่างฉบับใหม่โดยสับเปลี่ยนกับร่างเดิม ใช้เลขรับหนังสือเดิม และไม่ได้ให้สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติลงชื่อใหม่ กับการที่จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งให้แก้ไขร่างฉบับใหม่ เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อลงชื่อเสนอร่างใหม่นั้น ในเรื่องนี้จำเลยที่ ๒ เบิกความยืนยันว่า ได้ขอให้รัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบแล้ว และในการขอแก้ไขเพิ่มเติมสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ จำเลยที่ ๒ ได้ประสานงาน สอบถาม และปรึกษาเจ้าหน้าที่รัฐสภาก่อนล่วงหน้า โดยมอบหมายให้นายอนาวิน ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ ประสานงานกับ นายเอรวัตร ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภา คนที่ ๑ แล้ว นายเอรวัตร ประสานไปยัง นายศิโรจน์ จากนั้น นายอนาวิน นำร่างฉบับใหม่ ไปสับเปลี่ยนกับร่างเดิมตามเอกสารหมายเลข ๒๓ ซึ่งประกอบด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล ร่างรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง พร้อมบทบัญญัติของมาตราดังกล่าวที่ว่า “บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาสิ้นสุดลงมาแล้ว ยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้” รวมถึงมีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามที่มีการกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๘๖ ครบถ้วน ขณะที่เสนอร่างฉบับใหม่มี นางบุษกร นางนงค์เยาว์ และ นายศิโรจน์ ซึ่งล้วนเป็นเจ้าหน้าที่รัฐสภาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการพิจารณาเรื่องดังกล่าวตามลำดับชั้นร่วมอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่รับร่างฉบับใหม่ไว้และคืนร่างเดิมไป โดย นายศิโรจน์ และ นางนงค์เยาว์ ยืนยันว่าได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่แล้ว ซึ่งก็ไม่ปรากฏว่ามีการหักท้วงหรือแจ้งข้อไม่ถูกต้องสมบูรณ์ในการเสนอร่างฉบับใหม่ ให้จำเลยที่ ๒ ทราบว่าต้องเสนอเป็นญัตติใหม่หรือต้องให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อใหม่ กรณีย่อมมีเหตุผลให้จำเลยที่ ๒ เชื่อว่าสามารถดำเนินการเช่นนี้ได้ตามที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ ทั้งจำเลยที่ ๒ ยังเบิกความอีกว่า หากเจ้าหน้าที่รัฐสภาให้คำแนะนำหรือพบเห็นว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติม และสับเปลี่ยนร่างไม่ถูกต้อง จำเลยที่ ๒ และคณะก็ยังมีหนทางที่จะนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาได้หลายวิธี ซึ่งพรรคการเมืองที่จำเลยที่ ๒ สังกัดอยู่มีสมาชิกเพียงพอที่จะเสนอใหม่หรือทำร่างเสนอประกบกับร่างที่ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ หรือแปรญัตติเพิ่มเติมเข้ามาแก้ไขในชั้นกรรมาธิการได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณารายชื่อสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอ

ร่างแนบท้ายสำเนาหนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ลับ ที่ สผ ๐๐๐๓/๓๑ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖ เรื่อง ขอเอกสารและพยานหลักฐาน พร้อมเอกสารประกอบหมาย จ. ๕๒ แล้ว ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับจำเลยที่ ๒ และหากการแก้ไขร่างฉบับใหม่นี้ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของสมาชิกที่เข้าชื่อเสนอร่างเดิม ก็น่าจะต้องมีการทักท้วงกันในที่ประชุมรัฐสภาได้ จำเลยที่ ๒ ไม่น่าจะกล้ากระทำการใดที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของสมาชิกผู้เข้าชื่อเสนอร่างเดิมดังกล่าว ข้อเท็จจริงจึงอาจเป็นไปได้ดังที่จำเลยที่ ๒ อ้างว่าสามารถจัดให้สมาชิกร่วมลงชื่อเสนอร่างฉบับใหม่ได้ในเวลาไม่นาน นอกจากนี้ ทางใต้สวนได้ความจากพยานที่เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ และอดีตข้าราชการ ซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีส่วนได้เสียกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับใหม่ และล้วนเป็นพยานที่มีหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวข้องกับการเสนอร่างรัฐธรรมนูญ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติ และร่างกฎหมาย ได้แก่ นายจรูญ พันธุ์เปื้อง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประคำ อดีตรองเลขาธิการวุฒิสภาและอดีตเลขาธิการวุฒิสภา นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา นายธงชัย ดุลยสุข รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายศิริโรจน์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ นางนงค์เยาว์ นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ นางบุษกร ผู้อำนวยการสำนักการประชุม นางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และ นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ให้การขึ้นไต่สวนของโจทก์และชั้นคณะทำงานร่วม กับที่เบิกความต่อศาล ต่างยืนยันสอดคล้องกันว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอหรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา แต่กรณีนี้เป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๑ ยังไม่บรรจุญัตติตามร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งไม่มีข้อบังคับห้ามไว้ ตามธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการของสำนักงานที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนานถือว่าเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมร่างได้ นายศิริโรจน์ นางบุษกร นายจำนงค์ นายพิฑูร และ นางสาวปิยวรรณ ยังให้การในชั้นไต่สวนของโจทก์ เพิ่มเติมทำนองเดียวกันเกี่ยวกับแนวทาง

การเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญว่า สามารถดำเนินการได้ ๕ แนวทาง ซึ่งในแนวทางที่ ๓ เป็นกรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วไม่พบข้อบกพร่อง แต่ผู้เสนอหลักประสงค์จะแก้ไขปรับปรุง ผู้เสนอหลักก็จะนำร่างกฎหมายเฉพาะหน้าที่ต้องการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือนำร่างกฎหมายทั้งฉบับมาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกร่วมลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้งหนึ่ง และสามารถแก้ไขได้ ภายใต้หลักการที่เสนอไว้ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขน้อยหรือมาก หรือแก้ไขในข้อสาระสำคัญหรือไม่ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ ครั้งนี้ นางบุษกร นางพรณิภา นายสุวิจักขณ์ นายจันทน์ นายพิฑูร และ นางสาวปิยวรรณ ยืนยันด้วยว่า ธรรมเนียม และแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าว ใช้ได้แก่กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ร่างกฎหมาย รวมถึงร่างรัฐธรรมนูญด้วย ประกอบกับเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติแล้ว ต้องอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๒ วรรคสี่ ที่กำหนดให้ต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน ซึ่งข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๕๓ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรอง จะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอม ของที่ประชุม อันเป็นบทบัญญัติที่มีเนื้อหาในทำนองเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งก็ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เคยมีการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญที่มีการดำเนินการสอดคล้องกับธรรมเนียม และแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าว กล่าวคือ เป็นการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนมีการส่งอนุญาต บรรจุระเบียบวาระการประชุม โดยยังคงใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิม ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติกองทุนร่วมบรรเทาความเสียหายต่อพืชผลผลิตทางการเกษตรกรรม พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. .... ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... เป็นต้น นายศิริโรจน์ และ นางนงค์เยาว์ เบิกความในทำนองเดียวกันว่า หลังจากจำเลยที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ พยานทั้งสองได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่แล้ว เห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑)

และเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจुरะเบียบวาระการประชุมสอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ นางนงค์เยาว์ จึงจัดทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอต่อ นางบุษกร ผ่าน นายศิริโรจน์ ระบุว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อยู่หลังมาตรา ๑๑๕ และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตบรรจुरะเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์ เกษียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่อโปรดอนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการ และในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถกระทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้ออนุญาตบรรจुर่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๔ แล้วมอบให้นางบุษกร อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบโดยตรงได้ดำเนินการตามขั้นตอน และตรวจสอบร่างฉบับใหม่แล้ว จนมีการทำบันทึกข้อความฉบับใหม่เพื่อเสนอต่อจำเลยที่ ๑ โดย นางบุษกร ยืนยันทำนองว่า ได้นำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ติดตัวไปด้วย เพื่อเสนอจำเลยที่ ๑ ลงนามในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ขณะที่จำเลยที่ ๑ เรียกไปสอบถามเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่าง แต่ นางบุษกร ยังไม่ได้เสนอบันทึกข้อความดังกล่าวแก่จำเลยที่ ๑ เพราะจำเลยที่ ๑ แจ้งว่าจะลงนามอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ พยานทั้งสามปากเบิกความเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาเสนอร่างฉบับใหม่ตามอำนาจหน้าที่ของตนตามลำดับขั้นต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน จนกระทั่งมีการจัดทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ และเตรียมการเพื่อเสนอเรื่องต่อจำเลยที่ ๑ แสดงให้เห็นว่าก่อนที่จะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ นั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดต่างมีความเข้าใจว่าสามารถนำร่างกฎหมายมาสับเปลี่ยนได้โดยไม่ต้องลงเลขรับหนังสือใหม่และไม่ต้องให้สมาชิกลงชื่อเสนอร่างใหม่เมื่อพยานโจทก์ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้มีความเชื่อและถือปฏิบัติว่าเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้อยู่แล้ว จึงไม่มีเหตุให้ต้องจัดทำบันทึกข้อความดังกล่าวขึ้นภายหลังจำเลยที่ ๑ มีคำสั่งอนุญาตให้บรรจุ

ระเบียบวาระการประชุมครั้งที่โจทก์อุทธรณ์ นอกจากนี้ ยังได้ความตามทางใต้สวนว่า ก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจระเปียบวาระการประชุม ได้เรียก นางบุษกร ไปสอบถามก่อนแล้วว่าในกรณีเช่นนี้ สามารถทำได้หรือไม่ นางบุษกร ยืนยันว่าสามารถทำได้ อีกทั้งได้ความจากคำเบิกความของ นางนงค์เยาว์ ทำนองว่า มีการดำเนินการตามธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าวเรื่อยมา จนภายหลัง ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติทางธุรการและมีการจัดทำข้อบังคับ การประชุมรัฐสภาให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยดังกล่าว กล่าวคือ หากจะมีการแก้ไขในสาระสำคัญ จะให้ผู้เข้าชื่อเสนอทุกคนลงชื่อใหม่อีกครั้ง และสำนักงานได้มีการให้คำแนะนำและชี้แจงแก่สมาชิกรัฐสภา ในการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้ พฤติการณ์แห่งคดีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ขณะเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ยึดถือธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าว เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานตลอดมา และขณะที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ ของจำเลยที่ ๒ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงจำเลยทั้งสองเข้าใจโดยสุจริตว่าเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้โดยใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของสมาชิกรัฐสภาผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิม ไม่ต้องเสนอเป็นญัตติใหม่ และจำเลยที่ ๑ เข้าใจโดยสุจริตว่าร่างฉบับใหม่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยสมบูรณ์แล้ว กรณีมิใช่เรื่องที่ประธานรัฐสภาตรวจสอบและพบว่า มีข้อบกพร่อง อันจะต้องแจ้งผู้เสนอ เพื่อแก้ไขร่างให้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ นอกจากนี้ ภายหลังจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจระเปียบวาระการประชุมแล้วได้มีการจัดทำ และส่งหนังสือเชิญประชุมพร้อมระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช .... ซึ่งรวมถึงร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ เสนอ โดยระบุถึงการแก้ไขมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ไว้ชัดเจนตามเอกสารหมายเลข ๒๕ และเมื่อเริ่มประชุมในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ ผู้เสนอหลักจะต้องแถลงหลักการและเหตุผลของญัตติ ที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อที่ประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ก็ได้แถลงหลักการและเหตุผลของญัตติตามร่างฉบับใหม่ ให้สมาชิกรัฐสภาทราบแล้ว สมาชิกรัฐสภาทั้งหมดซึ่งรวมถึงสมาชิกรัฐสภาที่เคยเข้าชื่อเสนอญัตติ ตามร่างเดิมสามารถทราบได้โดยละเอียดว่าญัตติที่ได้มีการนำเข้าพิจารณาของรัฐสภานั้นเป็นไปตามที่ได้มีการหารือร่วมกันและแถลงข่าวไว้ในทุกประเด็นหรือไม่ และสามารถทักท้วงต่อที่ประชุมได้

แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่เข้าชื่อไว้คนใดสักหัวง ตามรายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ๒๗ สำหรับผลของการพิจารณาร่างฉบับใหม่จะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับผลการลงมติของสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด มิได้เป็นผลโดยตรงจากการเสนอร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ และการอนุญาตให้บรรจระบุเบียบวาระการประชุมของจำเลยที่ ๑ ซึ่งก็ปรากฏว่าผลการลงมติในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมลงมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ด้วยคะแนนเสียงมากถึง ๓๖๗ เสียง ตามบันทึกการออกเสียงลงคะแนนเอกสารหมายเลข ๒๘ ยิ่งสนับสนุนให้เห็นว่า ร่างฉบับใหม่นั้นตรงตามเจตจำนงของสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติตั้งแต่แรก โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยทั้งสองใช้อิทธิพลหรืออำนาจครอบงำสั่งการใดในทางบังคับให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อเสนอร่างเดิมในการงดใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านหรือถอนตัวในการเสนอญัตติตามร่างฉบับใหม่ หรือบังคับให้ต้องลงมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ แต่อย่างใด จนกระทั่งต่อมาร่างฉบับใหม่ ได้ผ่านการพิจารณาและลงมติโดยที่ประชุมรัฐสภาครบทั้งสามวาระ ข้อเท็จจริงไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบถึงการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ หรือรวบรัดกระบวนการให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วโดยไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ หรือมีเจตนาไม่สุจริตเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใด อันจะทำให้การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามฟ้องข้อ ๓.๑ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

ที่โจทก์อุทธรณ์ข้อต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ เนื่องจากจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปิดข้อเท็จจริง ไม่แจ้งต่อสมาชิกรัฐสภาว่ามีการจัดทำร่างฉบับใหม่ขึ้น เพื่อให้การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไม่ตรงตามเจตนาของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ อันเป็นเจตนาพิเศษ จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภามีหน้าที่ดำเนินการประชุมรัฐสภาให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับการประชุม และย่อมต้องทราบว่าไม่สามารถบรรจุร่างที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนเข้าระบุเบียบวาระการประชุมได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจระบุเบียบวาระการประชุมรัฐสภาในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นคำสั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระบุเบียบวาระการประชุม จำเลยที่ ๑ มีเจตนาในการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกรัฐสภา

หรือผู้ใดผู้หนึ่งแล้วนั้น องค์คณะวินิจฉัยยุทธวิธีเห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจुर่างฉบับใหม่ เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาและมีการนำร่างดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณา เพราะเหตุที่จำเลยที่ ๑ ได้สอบถาม นางบุษกร ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการดำเนินการเรื่องดังกล่าว จนทราบว่าสามารถกระทำได้ ทั้งในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ ก็มีการระบุข้อความเพิ่มเติมอ้างถึง “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” และ “วรรคหนึ่ง” ท้ายมาตรา ๒๔๑ ซึ่ง นางนงค์เยาว์ เบิกความยอมรับว่า เป็นผู้เขียนข้อความดังกล่าวด้วยลายมือ ประกอบกับได้ความว่า ขณะเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีแนวทางปฏิบัติให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ โดยใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของสมาชิกรัฐสภาผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิมได้ดังที่วินิจฉัยมาแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้จำเลยที่ ๑ เชื่อว่า ผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขญัตติได้หากประธานรัฐสภายังไม่ได้สั่งอนุญาต ให้บรรจุนำเข้าระเบียบวาระการประชุม ส่วนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้นได้ความจาก นางบุษกร ทำนองว่า ในขณะที่เข้าไปพบจำเลยที่ ๑ พยานได้นำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เข้าไปด้วย แต่หลังจากที่พยานแจ้งจำเลยที่ ๑ ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมและสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่สามารถทำได้ จำเลยที่ ๑ อ้างว่าจะลงนามในบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ พยานจึงไม่ได้เสนอบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ให้จำเลยที่ ๑ อีก ซึ่งเมื่อพิจารณบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ ข้อ ๑ แล้ว มีการระบุถึงเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญ คือ “กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง จำนวน ๒๐๐ คน ... รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกัน เกินหนึ่งวาระได้” สอดคล้องกับเนื้อความและหลักการในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ของร่างฉบับใหม่ ที่มีวัตถุประสงค์ให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้ว สามารถดำรงตำแหน่ง สมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ตามเอกสารหมาย จ.๒๓ ประกอบกับไม่มี พฤติการณ์อื่นใดของจำเลยที่ ๑ ที่แสดงให้เห็นว่า ประสงค์จะนำร่างเดิมเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ทั้งก่อนหน้านั้นได้ความว่า เจ้าหน้าที่รัฐสภาได้คืนร่างเดิมให้ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปแล้ว เชื่อว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาสั่งการให้นำร่างฉบับใหม่เพียงฉบับเดียวเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา หากได้มีเจตนาบรรจुर่างเดิม เข้าระเบียบวาระการประชุมและนำเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาไม่ การเสนอร่างฉบับใหม่ต่อที่ประชุมรัฐสภา จึงเป็นการสั่งการไปตามความเข้าใจของจำเลยที่ ๑ ตามข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

กับเรื่องดังกล่าวโดยตรง ประกอบการพิจารณาข้อมูลที่มีการระบุไว้แล้วในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของร่างฉบับใหม่ ข้อเท็จจริงไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนากระทำการอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามฟ้องข้อ ๓.๒ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

ส่วนที่โจทก์อุทธรณ์ข้อสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ เพราะจำเลยที่ ๑ มีหน้าที่ต้องสอบถามความเห็นจากที่ประชุมเพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติ แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยเองให้เริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ทำให้ครบกำหนดวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ แทนที่จะเริ่มนับแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันที่ที่ประชุมลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ส่งผลให้กำหนดเวลาแปรญัตติเหลือเพียง ๑ วัน เป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของสมาชิกรัฐสภาและเร่งรัดกระบวนการเพื่อเปิดช่องให้มีการลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้ทันในการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นครั้งถัดไป เพื่อเอื้อประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้องให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ มีเจตนารวบรัดกระบวนการทางนิติบัญญัติ และเป็นการทำลายสาระดีและความชอบธรรมของกระบวนการนิติบัญญัติ และฝ่าฝืนข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๑ มีเจตนากระทำความผิดนั้น องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์เห็นว่า แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เกี่ยวกับการนับกำหนดเวลาในการแปรญัตติว่า ต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกผู้ประสงค์จะขอแปรญัตติได้ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติ อันเป็นสิทธิในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การเริ่มนับระยะเวลาในการแปรญัตติย้อนหลังไปจนทำให้เหลือเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และขัดต่อหลักนิติธรรมตามมาตรา ๓ วรรคสอง ก็ตาม แต่ก็เป็นการวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยที่ ๑ ในเรื่องกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติให้เริ่มนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม คือ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ว่าชอบด้วยข้อบังคับการประชุมรัฐสภาหรือรัฐธรรมนูญหรือไม่

มิได้เป็นการวินิจฉัยพฤติการณ์ ความมุ่งหมาย เจตนา และเจตนาพิเศษแห่งการกระทำของจำเลยที่ ๑ ว่าเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ จึงยังไม่อาจนำมารับฟังเป็นยุติว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดทางอาญา เมื่อพิจารณาพฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑ ในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อเนื่องถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จากนั้น จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น กำหนดเวลาแปรญัตติกัตามข้อบังคับ แต่ นายอรรถพร พลบุตร เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน และ นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง เสนอขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อนปรากฏว่าขณะนั้น องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้น ก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ .... องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม” ตามสำเนาบันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เอกสารหมายเลข จ. ๒๗ โดยข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนได้ความว่า ก่อนเกิดเหตุคดีนี้ ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาการเสนอคำแปรญัตติมาก่อน ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “การพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการ ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติ สำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” โดยไม่มีข้อบังคับการประชุมข้ออื่นใดกำหนดหลักการและวิธีการนับกำหนดเวลาแปรญัตติในกรณีดังเช่นที่เกิดขึ้นนี้ไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับตามถ้อยคำที่ระบุไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภาข้อ ๙๖ ดังกล่าวที่บัญญัติในส่วน “... เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติ สำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” นั้น เป็นการใช้ถ้อยคำ “กำหนดเวลาแปรญัตติ” มิใช่การใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับการเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติโดยตรง อาจเป็นผลให้จำเลยที่ ๑ เข้าใจว่าการกำหนดเวลาเป็นอย่างอื่นของรัฐสภาที่ต้องมีการลงมติ เป็นเพียงเรื่องกำหนดจำนวนวันตามที่มีผู้เสนอญัตติแตกต่างกัน นอกจากนี้ แม้ขณะนั้นรัฐสภายังไม่สามารถลงมติเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติได้ว่าจะให้มีกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน ก็ตาม แต่กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญยังคงต้องดำเนินการ

ตามลำดับต่อไปสู่วาระที่สองและวาระที่สามตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ ระยะเวลาระหว่างกระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ในลำดับต่อไปดังกล่าว ย่อมต้องดำเนินเรื่อยไปจนกว่าจะมีการลงมติของสมาชิกรัฐสภาเกี่ยวกับ กำหนดเวลาแปรญัตติเสร็จสิ้น พฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑ ที่กล่าวในที่ประชุมเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการ จึงมีลักษณะเป็นการกำหนดกรอบเวลาตามข้อบังคับการประชุมไว้เบื้องต้น เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาเตรียมการเกี่ยวกับการเสนอคำแปรญัตติและจัดทำคำแปรญัตติไปพลางก่อนที่ที่ประชุม จะมีการลงมติเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติที่แน่นอนได้ อันเป็นการรักษาสีทธิในการเสนอคำแปรญัตติ ของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งต่อมาจำเลยที่ ๑ ก็ได้เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อลงมติเรื่องกำหนดเวลา แปรญัตติในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ยืนยันต่อที่ประชุมรัฐสภาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า ตนได้ปฏิบัติตามถ้อยคำที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ที่ให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยอัตโนมัติ ยกเว้นรัฐสภาเห็นเป็นอย่างอื่น และเมื่อมีสมาชิก เห็นเป็นอย่างอื่นเสนอขึ้นมา ซึ่งต้องขอมติที่ประชุม แต่เมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้วไม่ครบ ก็แปลว่า ณ เวลานั้นรัฐสภายังไม่เห็นเป็นอย่างอื่น แล้วญัตติยังคงค้างอยู่ กำหนดเวลาแปรญัตติก็ต้องเป็น ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ ดำเนินการอย่างอื่นไม่ได้ อีกทั้งได้ความว่าในการประชุมวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ได้รับฟังความเห็นและคำคัดค้านของสมาชิกรัฐสภาบางราย ได้แก่ นายชวน หลีกภัย และ นายชาติา ไทยเศรษฐ์ เกี่ยวกับวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติว่าควรเป็นวันใด แล้วจำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่า ต้องเป็นไปตามข้อบังคับการประชุม ข้อ ๙๖ ที่ให้เริ่มนับถัดจากวันที่รัฐสภามีมติรับหลักการ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ชี้แจงต่อที่ประชุมว่า ไม่มีอำนาจนับกำหนดเวลาแปรญัตติให้แตกต่างไปจากที่ข้อบังคับการประชุมรัฐสภากำหนดไว้ จำเลยที่ ๑ ยืนยันถึงมูลเหตุและเจตนาแห่งการกระทำตามความเข้าใจของตนเพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับ การประชุมรัฐสภาดังกล่าวมาโดยตลอดตั้งแต่ต้น กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า จำเลยที่ ๑ ใช้ข้อบังคับ การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ เป็นแนวทางหลักในการกำหนดวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติ หากสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าไม่สามารถยื่นได้ทันทีก็สามารถลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน ได้ แต่สมาชิกรัฐสภา ส่วนใหญ่ก็ยังลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๑๕ วัน แสดงให้เห็นว่าสมาชิกรัฐสภาเหล่านั้นทราบดีว่า ตนสามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว สัมพันธ์กับพฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑

ที่ได้แจ้งสมาชิกรัฐสภาเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติไว้แล้วล่วงหน้าตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการ และเป็นผลให้สมาชิกรัฐสภาจำนวนมากถึง ๒๐๒ ราย สามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทันคงมีเพียง นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่าเสนอคำแปรญัตติไม่ทัน ซึ่งจำเลยที่ ๑ ก็ให้โอกาส นายนิพิฏฐ์ อภิปรายพร้อมชี้แจงเหตุผลในการเสนอคำแปรญัตติของตนแล้วในการประชุมวาระที่สอง ประกอบกับระยะเวลาอันเกิดจากการเริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติที่แตกต่างกัน ๑๓ วันนี้ ก็ไม่ปรากฏว่าจะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเร่งรัดกระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือเอื้อประโยชน์ให้จำเลยที่ ๑ หรือพวกพ้อง หรือสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนอย่างไร ข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเอง หรือผู้อื่นตามฟ้องข้อ ๓.๓ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องมานั้น องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์เห็นพ้องด้วย

พิพากษายืน.

นางอโนชา ชีวิตโสภณ

นางสุวิชา นาควัชระ

นายอำพันธ์ สมบัติสภาพรกุล

นายกิตติพงษ์ ศิริโรจน์

นายพิชัย เพ็งผ่อง

นายเกษิตศ มงคลศิริภัทรา

นางยุรี วัฒนวรลักษณ์

นายธนิต รัตนะผล

นางนวลทิพย์ ฉัตรชัยสกุล